

**ΤΙ ΕΥΡΩΝΤΑΣ ΤΗΝ
ΣΥΝΕΝΟΝΟΙΑ: Η ΕΥΡΩΠΗ
ΦΡΟΥΡΙΟ ΔΙΚΑΖΕΙ ΤΗΝ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ**

ΣΥΝΟΨΗ

Η διεθνής Αμνηστία είναι ένα παγκόσμιο κίνημα που αποτελείται από περισσότερους από 3 εκατομμύρια υποστηρικτές, μέλη και ακτιβιστές σε περισσότερες από 150 χώρες και εδαφικές επικράτειες, οι οποίοι αγωνίζονται για να δώσουν τέλος σε βαρύτερες καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων..

Το όραμά μας είναι κάθε άνθρωπος να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σε άλλα διεθνή θεσμικά κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Είμαστε ανεξάρτητοι από κάθε κυβέρνηση, πολιτική ιδεολογία, οικονομικό συμφέρον ή θρησκεία και χρηματοδοτούμαστε κυρίως από τα μέλη μας και από δωρεές από το κοινό.

© Amnesty International 2020
Except where otherwise noted, content in this document is licensed under a Creative Commons (attribution, non-commercial, no derivatives, international 4.0) licence.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>
For more information please visit the permissions page on our website: www.amnesty.org
Where material is attributed to a copyright owner other than Amnesty International this material is not subject to the Creative Commons licence.
First published in 2020
by Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Index: EUR 01/1827/2020

Original language: English

amnesty.org

AMNESTY
INTERNATIONAL

ΣΥΝΟΨΗ

Τα τελευταία χρόνια, υπερασπιστές και υπερασπίστριες ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που έχουν βοηθήσει γυναίκες και άνδρες πρόσφυγες και μετανάστες/-ριες, έχουν υποστεί ανυπόστατες ποινικές δίωξεις, απαράδεκτους περιορισμούς των δραστηριοτήτων τους, εκφοβισμό, παρενόχληση και εκστρατείες συκοφάντησης σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Οι πράξεις βοήθειας και αλληλεγγύης από μέρους τους, τους έχουν θέσει σε τροχιά σύγκρουσης με τις ευρωπαϊκές μεταναστευτικές πολιτικές. Αυτές οι τελευταίες έχουν ως στόχο να αποτρέψουν πρόσφυγες και μετανάστες/-ριες να φτάσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, να περιορίσουν στην πρώτη χώρα άφιξής τους όσους και όσες καταφέρνουν να φτάσουν στην Ευρώπη, και να απελάσουν όσο το δυνατόν περισσότερους/-ες στις χώρες καταγωγής τους.

Διασώζοντας πρόσφυγες και μετανάστες/-ριες που βρίσκονται σε κίνδυνο στη θάλασσα ή στα βουνά, προσφέροντάς τους τροφή και καταφύγιο, τεκμηριώνοντας την κακομεταχείριση εκ μέρους αστυνομικών σωμάτων και σωμάτων φύλαξης συνόρων, και αντιτιθέμενοι/-ες στις παράνομες απελάσεις, οι υπερασπιστές/-ριες ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν αποκαλύψει την βαναυσότητα των μεταναστευτικών πολιτικών και έχουν γίνει οι ίδιοι/-ες στόχος των αρχών. Κρατικές αρχές και πολιτικοί ηγέτες έχουν μεταχειριστεί πράξεις ανθρωπιότητας ως απειλή για την εθνική ασφάλεια και τη δημόσια τάξη, παρεμποδίζοντας περαιτέρω την δουλειά τους και εξαναγκάζοντάς τους να διοχετεύουν τους λιγιστούς πόρους και την ενέργειά τους στην υπεράσπιση των εαυτών τους στα δικαστήρια.

Αυτή η έκθεση αναδεικνύει τους τρόπους με τους οποίους, ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης και [εθνικές] αρχές χρησιμοποιούν ένα μεγάλο φάσμα περιοριστικών και τιμωρητικών μέτρων και κυρώσεων εναντίον ατόμων και ομάδων που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των ανθρώπων σε κίνηση, μεταξύ άλλων κάνοντας χρήση μεταναστευτικών και αντιτρομοκρατικών κανονισμών ώστε να περιορίσουν αθέμιτα το δικαίωμα υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι υπερασπιστές/-ριες ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ΥΑΔ) διαδραματίζουν έναν κομβικό ρόλο στην προώθηση της απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην κοινωνία, όπως έχει αναγνωριστεί από όλα τα κράτη στην Διακήρυξη του ΟΗΕ για τους Υπερασπιστές/-ριες των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η Διακήρυξη απαιτεί από τα κράτη να διασφαλίζουν ένα ασφαλές περιβάλλον που θα τους διευκολύνει να λειτουργούν χωρίς τον φόβο αντιποίνων. Περιορισμοί στο δικαίωμα υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (που μεταξύ άλλων περιλαμβάνει τα δικαιώματα στην ελευθερία της έκφρασης, του συνεταιρίζεσθαι και της ειρηνικής συνάθροισης) θα πρέπει να ορίζονται στο νόμο και να είναι αναγκαίοι και ανάλογοι με έναν θεμιτό σκοπό. Όπως αναδεικνύουν οι υποθέσεις που παρουσιάζονται σε αυτήν την έκθεση, αυτό το κριτήριο συχνά δεν πληρούται, οδηγώντας σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ΥΑΔ και των ανθρώπων σε κίνηση. Αντί να παραδεχτούν και να αναγνωρίσουν τον κομβικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ΥΑΔ υπερασπιζόμενοι/-ες τα δικαιώματα των ανθρώπων σε κίνηση, και να διασφαλίσουν ότι αυτοί/-ες θα μπορούν να λειτουργούν ελεύθερα και με ασφάλεια, οι ευρωπαϊκές αρχές αντιθέτως έχουν δημιουργήσει ένα εχθρικό περιβάλλον για αυτούς/-ές.

Σε αυτήν την έκθεση η Διεθνής Αμνηστία έχει τεκμηριώσει υποθέσεις περιορισμού και ποινικοποίησης της βοήθειας και της αλληλεγγύης προς ανθρώπους σε κίνηση σε οκτώ χώρες: Κροατία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία, Ελβετία και Ηνωμένο Βασίλειο.

Για παράδειγμα, ΜΚΟ στην Κροατία όπως η «Are you Syrious» και το Κέντρο Μελετών για την Ειρήνη (CMS) έχουν υποστεί παρενοχλήσεις, εκφοβισμό και δίωξεις για «διευκόλυνση παράτυπης μετανάστευσης», αφότου έγιναν άβολοι μάρτυρες των απωθήσεων εκ μέρους των αρχών και των μαζικών απελάσεων στα σύνορα με την Βοσνία - Ερζεγοβίνη και την Σερβία. Στη Γαλλία, υπερασπιστές/-ριες ανθρωπίνων δικαιωμάτων που βοήθησαν ανθρώπους σε περάσματα στα βουνά στα σύνορα με την Ιταλία έχουν επίσης υποστεί δίωξεις και καταδίκες για «διευκόλυνση παράτυπης εισόδου», ενώ υπερασπιστές/-ριες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που μοίραζαν τρόφιμα και άλλα βασικά είδη πρώτης ανάγκης σε πρόσφυγες και μετανάστες/-ριες κοντά στο Καλέ έχουν δεχθεί παρενοχλήσεις και εκφοβισμό από την αστυνομία, και αντιμετώπισαν δίωξεις όταν προέβαλαν ενστάσεις για την κακομεταχείριση ξένων υπηκόων από την αστυνομία. Στην Ελλάδα, η Sarah Mardini και ο Séan Binder οι οποίοι δούλευαν εθελοντικά με μια τοπική ΜΚΟ που βοηθούσε πρόσφυγες και μετανάστες/-ριες να αποβιβαστούν στη Λέσβο μετά από ένα επικίνδυνο ταξίδι στη θάλασσα, πέρασαν πάνω από 100 ημέρες προφυλακισμένοι και αντιμετωπίζουν κατηγορίες για διευκόλυνση παράτυπης εισόδου, κατασκοπεία, ξέπλυμα χρήματος και πλαστογραφία. Στην Ιταλία, μια διαρκής εκστρατεία συκοφάντησης, η οποία υποδαυλίζεται από κυβερνητικούς αξιωματούχους, εναντίον ΜΚΟ που διεξάγουν επιχειρήσεις διάσωσης στη θάλασσα, συνοδεύτηκε από την επιβολή ενός κώδικα συμπεριφοράς και την υιοθέτηση νόμων που αποσκοπούν στον περιορισμό και την παρακώλυση των δραστηριοτήτων τους, οι οποίες σώζουν ζωές στην κεντρική Μεσόγειο. Ποινικές έρευνες για διευκόλυνση παράτυπης εισόδου και άλλα αδικήματα έχουν στραφεί εναντίον των πληρωμάτων των περισσότερων ΜΚΟ και έχουν οδηγήσει, σε πολλές περιπτώσεις, στην καθήλωση των σωστικών σκαφών των ΜΚΟ. Στη Μάλτα, τρεις έφηβοι αιτούντες άσυλο διώκονται για τρομοκρατία και άλλες κατηγορίες επειδή τόλμησαν να ορθώσουν το ανάστημά τους στην παράνομη

προσπάθεια ενός πλοιάρχου να επιστρέψει εκείνους και πάνω από 100 άλλα διασωθέντα άτομα πίσω στη Λιβύη, όπου αντιμετώπιζαν πραγματικούς κινδύνους για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην Ελβετία, διάφορα άτομα, συμπεριλαμβανομένου ενός ιερέα, διώχθηκαν για «διευκόλυνση παράτυπης εισόδου και παραμονής» ξένων υπηκόων που βρίσκονταν σε κατάσταση ανάγκης, απελπισίας ή κινδύνου. Στην Ισπανία, οι αρχές εμπόδισαν πλοία διάσωσης Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων να σώσουν ζωές στην κεντρική Μεσόγειο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, μια ομάδα 15 υπερασπιστών/-ριών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καταδικάστηκε για κατηγορίες σχετιζόμενες με την τρομοκρατία επειδή εμπόδισαν μία, καθώς πίστευαν παράνομη, απέλαση η οποία θα είχε εκθέσει κάποιους αιτούντες/-ούσες άσυλο σε σοβαρούς κινδύνους στις χώρες καταγωγής τους.

Πολλές ποινικές έρευνες και διώξεις εναντίον ΥΑΔ που περιγράφονται σε αυτήν την έκθεση στηρίζονται στο έγκλημα της διευκόλυνσης παράτυπης εισόδου, διέλευσης και παραμονής στην επικράτεια ενός κράτους μέλους της Ε.Ε. Το 2002, η Ε.Ε. επεδίωξε να εναρμονίσει την νομοθεσία των κρατών μελών όσον αφορά αυτό το ζήτημα μέσω μιας οδηγίας και μιας απόφασης-πλαίσου, γνωστών ως «Δέσμη μέτρων για τους διακινητές», ώστε να καταπολεμηθεί η παράνομη διακίνηση ανθρώπων στην Ευρώπη. Ωστόσο, η Διεθνής Αμνηστία έχει διαπιστώσει ότι η αοριστία των προβλέψεων της Δέσμης αυτής, και το περιθώριο διακριτικής ευχέρειας που αφήνεται στα κράτη μέλη για την εφαρμογή της, έχει οδηγήσει σε ποινικές έρευνες και κυρώσεις εναντίον πλήθους υπερασπιστών/-ριών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που δεν έκαναν τίποτα άλλο πέρα από το να δείξουν την αλληλεγγύη τους προς τους ανθρώπους σε κίνηση. Αυτό, εν τέλει, συνιστά αδικαιολόγητη παρέμβαση στα δικαιώματα των υπερασπιστών/-ριών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από την επιδίωξη των κρατών να καταπολεμήσουν την παράνομη διακίνηση ανθρώπων.

Είναι επειγόντως αναγκαία μια αναθεώρηση της «Δέσμης μέτρων για τους διακινητές», ώστε αυτή να εναρμονιστεί με το Πρωτόκολλο του ΟΗΕ για τη Διακίνηση, καθώς και με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το διεθνές προσφυγικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να εισαχθεί μια προϋπόθεση οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους όσον αφορά την ποινικοποίηση της διευκόλυνσης παράτυπης εισόδου, διέλευσης και παραμονής ενός ξένου υπηκόου σε παράτυπη κατάσταση. Περαιτέρω, απαιτούνται τροποποιήσεις για την απαγόρευση της ποινικοποίησης των διακινούμενων μεταναστών/-ριών και για να προβλεφθεί μια ρήτρα υποχρεωτικής ανθρωπιστικής εξαίρεσης, ώστε να λειτουργήσει ως απαγόρευση διώξεων εναντίον ατόμων που προσφέρουν βοήθεια σε πρόσφυγες και μετανάστες/-ριες. Η Διεθνής Αμνηστία καλεί επίσης στην κατάργηση του αδικήματος της παράτυπης εισόδου, σύμφωνα με τις προβλέψεις του διεθνούς δικαίου που αναγνωρίζουν ότι η παράτυπη είσοδος μπορεί να είναι για πολλούς ανθρώπους η μόνη επιλογή για να ζητήσουν προστασία και ότι τα θύματα της διακίνησης δεν θα πρέπει να τιμωρούνται.

Κατά την προετοιμασία αυτής της έκθεσης, η Διεθνής Αμνηστία συνομίλησε με δεκάδες ανθρώπους που ανέφεραν αδικαιολόγητους περιορισμούς, επαχθείς γραφειοκρατικές απαιτήσεις, κυρώσεις και πρακτικές όπως παρενόχληση και εκφοβισμό που αποσκοπούν στην παρακώλυση των δραστηριοτήτων τους προς βοήθεια προσφύγων και μεταναστών/-ριών, είτε ως άτομα είτε ως μέλη ομάδων. Πολλοί από αυτούς τους υπερασπιστές/-ριες ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι και οι ίδιοι/-ες πρόσφυγες και μετανάστες/-ριες. Κατά την διάρκεια πολυάριθμων ερευνητικών αποστολών πάρηθκαν ακόμα συνεντεύξεις από πολλούς εισαγγελείς, δικηγόρους και αξιωματούχους. Η Διεθνής Αμνηστία παρακολούθησε επίσης δίκες και εξέτασε δεκάδες δικαστικές αποφάσεις, όπως και νομικά ή ακαδημαϊκά κείμενα και εκθέσεις διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ.

Η ποικιλία των μέτρων και των πρακτικών που χρησιμοποιούνται από εθνικές αρχές σε διάφορα επίπεδα καθιστά πρακτικά αδύνατο να προσδιοριστεί ο αριθμός των ανθρώπων, των ΜΚΟ και των ομάδων της κοινωνίας των πολιτών που έχουν επηρεαστεί. Η έναρξη ποινικών ερευνών είναι μια πιο απτή εκδήλωση της ποινικοποίησης της αλληλεγγύης. Σύμφωνα με μια μελέτη, από το 2015 έως το 2018, 158 άτομα διερευνήθηκαν ή διώχθηκαν για διευκόλυνση παράτυπης εισόδου ή παραμονής ξένων υπηκόων σε κράτος της Ε.Ε., και 16 ΜΚΟ επηρεάστηκαν από τις ποινικές διαδικασίες.¹ Η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί ότι πολύ περισσότερες περιπτώσεις δεν καταγγέλλονται, ιδιαίτερα όταν θίγονται υπερασπιστές/-ριες ανθρωπίνων δικαιωμάτων που είναι και οι ίδιοι/-ες πρόσφυγες ή μετανάστες/-ριες, εξαιτίας των κινδύνων της δημόσιας έκθεσης ατόμων των οποίων το καθεστώς είναι επισφαλές. Για παράδειγμα, ενώ στην Ελβετία το 76% όσων διώκονται για διευκόλυνση παράτυπης εισόδου, κυκλοφορίας ή παραμονής έχουν καθεστώς παραμονής στην Ελβετία ή έχουν ελβετική υπηκοότητα, όσοι δεν είναι πολίτες της Ελβετίας έχουν διπλάσιες πιθανότητες να καταδικαστούν, και ανάμεσά τους μπορεί να υπάρχουν συγγενείς ή φίλοι που προσπαθούν να βοηθήσουν τα αγαπημένα τους πρόσωπα.

Περαιτέρω, η Διεθνής Αμνηστία ανέλυσε πολυάριθμες περιπτώσεις όπου επιβλήθηκαν αδικαιολόγητοι περιορισμοί και διώξεις θεμιτών δραστηριοτήτων των ΥΑΔ, μέσα από συνεντεύξεις με ΥΑΔ, δικηγόρους, εισαγγελείς και άλλους κρατικούς αξιωματούχους, καθώς και εξετάζοντας τις κατηγορίες που τους απαγγέθηκαν και τις δικαστικές αποφάσεις που είναι διαθέσιμες στην οργάνωση. Η έκθεση τεκμηριώνει πώς η «ποινικοποίηση της αλληλεγγύης» έχει παρεμποδίσει τις δραστηριότητες ατόμων και ΜΚΟ που έχουν σκοπό να σώσουν ζωές, να προστατεύσουν την αξιοπρέπεια και να υπερασπιστούν τα δικαιώματα προσφύγων και μεταναστών/-ριών στην Ευρώπη.

Αυτή η έκθεση καταδεικνύει ότι οι εθνικές αρχές, στο πλαίσιο των συμφωνημένων πολιτικών μεταναστευσης και ασύλου της Ε.Ε., έχουν, σε πολλές περιπτώσεις εσκεμμένα, προβεί σε κατάχρηση μεταναστευτικών νομοθεσιών, πολιτικών και

¹ ReSoma, Crackdown on NGOs and volunteers helping refugees and other migrants, Ιούνιος 2019, <http://www.resoma.eu/node/194>.

άλλων μέτρων για να καταστείλουν υπερασπιστές/-ριες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ανθρώπων σε κίνηση. Μέτρα που υποτίθεται ότι χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης δεν πληρούν το κριτήριο αναγκαιότητας, νομιμότητας και αναλογικότητας, οδηγώντας σε αθέμιτες παρεμβάσεις στο δικαίωμα υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Διεθνής Αμνηστία καλεί τους ευρωπαϊούς ηγέτες σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Ε.Ε. να σταματήσουν την υπονόμηση και την ποινικοποίηση των υπερασπιστών/-ριών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι ποινικές υποθέσεις εναντίον των ΥΑΔ που παρουσιάζονται σε αυτήν την έκθεση θα πρέπει να εγκαταλειφθούν ή να απορριφθούν. Είναι επίσης επείγουσα η τροποποίηση της Δέσμης Μέτρων για τους Διακινητές και των εθνικών νομοθεσιών που αφορούν τη διευκόλυνση παράτυπης εισόδου, διέλευσης και παραμονής, ώστε να αποτραπεί η κατάχρησή τους για την τιμωρία πράξεων αλληλεγγύης και ανθρωπιάς. Επιπλέον, η Διεθνής Αμνηστία καλεί κυβερνήσεις και θεσμούς της Ε.Ε. να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί ότι η Διακήρυξη του ΟΗΕ για τους Υπερασπιστές/-ριες των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εφαρμόζεται πλήρως στην Ευρώπη για να παρέχει ένα ασφαλές περιβάλλον διευκόλυνσης των υπερασπιστών/-ριών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.